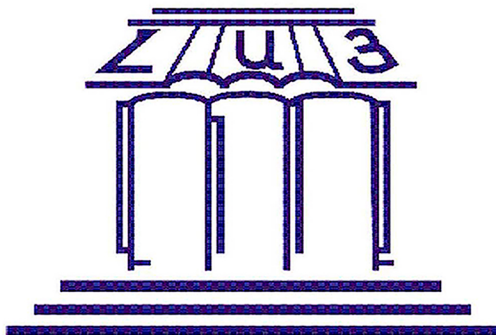




Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

8013

ՋԱԲԱՐ ԳԻՆՈՅԵԱՆ

ՄՈՎՍԵՍ ԱՄՈՒԻՆ
ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

1928

LINCOLN PRINTING CO., PROVIDENCE, R. I.

891.99

9-59

Հ. Մ. Կարապետյան
493

ԶԱՐԱՐ ԳԻՆՈՅԵԱՆ

891.99

4-59

ՄՈՎՍԷՍ ԱՄՈՒԻՆ
ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

1928

LINCOLN PRINTING CO., PROVIDENCE, R. I.

ՄՈՎՍԷՍ ԱՄՈՒՆ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

Մովսէս Ամուենց տունը մեր տանը կից էր : Երբ աչքս բացի, Մովսէս Ամուն հասակ առած ամուրի երիտասարդ էր եւ կ'ապրէր իր այրի մօրը հետ : Աւելի պապերէն մ'նայած ծտառտուն մը, սակայն անսնցմով տարուան իր ամբողջ ապրուստը չէր կրնար ապահովել : Իր ապրուստը հայթայթելու համար գարուն, ամառ, աշուն ուրիշներուն մշակութիւն կ'ընէր Այս եղանակներուն մէջ անոր գրկաւոր գործիքներն էին բահ, յօտոց եւ մանգաղ : Իսկ ձմեռը երբ դաշտ ու ձոր, լեռ ու լանջ ձիւնով կը ծածկուէին, գուրսի աշխատանքը կը վերջանար եւ ցուրան ալ երթալով կը սաստկանար, Մովսէս Ամուն քարիմանը ձեռք առնելով առաւօտուն կոնուխ կուգար մեր տխուր տաք տեղը իր գուլպային բուրդը մանեւել համար : Երբ ոտքը տխուր տեմէն ներս կը գնէր, նախ աջ ձեռքը ծոծրակը տանելով վզին աջ կողմը քանի մը անգամ կը շփէր գէպի խոշափողը . նմանապէս ձախ ձեռքով նոյն գործողութիւնը կ'ընէր վզին ձախ կողմին վրայ . յետոյ աջ ձեռքի ցուցամատը ծոծրակին վրայ

53712-ահ



12.11.73

40624-68

9

չապիկին օձիքէն կ'անցնէր ու կը քաշէր դէպի աջ. նոյնպէս ձախ ցուցամատը ձախ օձիքէն անցնելով կը քաշէր դէպի ձախ: Այս տարօրինակ դարձողութիւնը վերջացնելէ յետոյ անգամ մըն ալ աջ ձեռքով դէմքը վերէն վար շփելէն խոշոր աչքերը լաւ մը կը բանար կարծես բուրդն ու քարիմանը լաւ տեսնելու համար:

Մովսէս Ամուսն այս սովորութիւնը կ'ընէր ամէն առաւօտ ակոսող մանկէ յետոյ եւ կ'սկսէր իր քարիմանը մանկել:

Այս ամէնը չէր վրիպէր մեր լուռ ու մունջ Օվիկին ուշադրութենէն, որ չատ հետամուտ էր մարդոց ձեւերը նմանցնելու մասին, եւ այնպիսի ճշգրտութեամբ կը կատարէր անոնց գերերը որ մարդիկ կը հիանային անոր այս ընդունակութեան վերայ: Օվիկ յաճախ օգտուելով Մովսէս Ամուսն բացակայութենէն՝ անոր շարժումները ընելով վրան կը խնդար ու խնդացնէին կը մարեցնէր ներկաները: Զմեռուան՝ այդ սառնամանիքի օրերուն գիւղացիները ընդհանրապէս ամէն օր կը հաւաքուէին թաղին ունէրէն մէկուն «ախօր-սէգուսին» թէ տաքնալու, թէ հեքեաթ լսելու եւ թէ կատակելու, իսկ գործի օրերը նաեւ քարիման մանկելու կամ գուլպայ հիւսելու համար:

Կիրակի օր մըն էր: Բոլորն ալ իրենց քարիմանները, գուլպաները մէկգլի գրած՝ եկեր խոնուեր էին մեր «ախօր-սէգուսին» եւ, հակառակ արեւոյ կառավարութեան ճնշումներուն, բոլորին երեսին

վրայ ալ ծիծաղ ու խնդում էր: Կը պատմէին, կը կատակէին ու կը խնդային: Այդ օր կատակը կը գտնար Մովսէս Ամուսն շուրջ: Խօսք բացաւ մեր ծերունի Մանուկ Ամուսն.

— Մոտէս, օղուէ, ինչո՞ւ չես կարգը իր Քու ընկերները վաղուց կարգը եւր, շօլուս շօճուս ունին, ըսօր վաղը թոռներու տէր կրլլին. ֆախթ գուն հէջ թէտէրուք չես էնեւ: Էս էսիրը քեզի չի մնար, կ'անցնի, կ'երթայ. սօղը ակոս վախը փարա չի էնեւ: Գիտես որ մէրդը ըլ ծերացեր է. մէկ սաքը տունն է մէկալ սաքն ըլ գերեզմանն է. էսօր կայ, վաղը չիկայ: Քանի որ գուն ըլ ճահիլ ես, ու հալը ու վախթը ըլ լաւ է, կարգը իր. թող մէրդը ըլ իր մէկ հատիկ աղին պատկը տեսնայ ու էնպէս մեռնի:

— Է՛, հըկիտի՛, Մանուկ Ամուսն, ինչ կրլլի թող ըլի, չիմ' ուզեր կարգը իր. Աստուծ գրեր է նէ, թող աւրէ:

— Մոտէսը վարդապետ պիտի ըլլի, վարդապետ, բոսա աշն կողմէն Արթ-Ամուսն:

— Հը՛, կ'երեւի վանքին հաւերը ուտելու միտք ունի, խօսեցաւ միւս կողմէն Օհան Ամուսն:

— Հա՛, Մոտէս, հէրիֆ, կարգը իր, կարգը իր, հարսնիք մը խաղանք, երրորդ կողմէն թեւադրեց Միքայէլ Ամուսն, շատոնց է հարսնիք չիք խաղցեր. էնպէս ըլ լաւ պիտի գովեմ որ աչքերէդ արցունքը աղբիւրի պէս վաղը:

— Հա՛, Միքայէլին հօնը, բոսա Մովսէս Ամուսն, Աստուծ չընը որ կարգը իմ. — սաղ գլուխն Աւետարանի տակ պիտի գնիմ: Կարգը ողնները ինչ եւն

հասկցեր որ ես կարգը լիմ՝ ի՛նչ պիտի հասկնամ:

—Օ՛, Մոսէ՛ս, վրայ տուաւ Սողոմոն Ամուռն որ մինչեւ այդ ատեն լուռ մնացեր էր, բոլի քի շըսիմ՝ հըմը՝ շըլլիր, ալ համբերանքս հատաւ. ծուռ նստինք, շիտակ խօսինք: Դուն որ կարգը չես ուզեր, ինչո՞ւ ամէն առաւօտ երբ քննու կ'ելլես Ֆէսդ ակաւներովդ խալխը կը գէնես ու ծուռ կը գնես ականջիդ վրայ. լէճէկդ ըլ կ'օլրես կ'օլրես կ'էնես բարակ ճիշդ անջրդու օձ ու կը կապես Ֆէսիդ թահ պակներուն ծայրը. գօտիդ ըլ էնպէս թոյ կը կապես ու զպունիդ փէշերը կը քշես դէպի յետ որ առաջդ ճերմակ շապիկդ երեւայ. ու ուրտած ատենդ ըլ սաքիդ մատնեծրերուն վրայ կ'սլքաիս. չէնը կ'րոնս չեմ ուտեր, ճեպս դրէք. «չէյթան պունըն նէրէսինաէ տիր» (սատանան ասոր ո՛ր տեղն է):

—Է՛յ, հէրի՛Ֆ, չեմ գիտեր ի՛նչ կը ծանծղդես. ի՛նչ կ'էնիմ՝ կ'էնիմ, քու ի՛նչ գործդ ք, ըսաւ Մովսէս Ամուռն բարկացած:

—Օ՛, Մոսէս, ես վրում, անդիէ՛. մէջ մտաւ Յակոբ Ամուռն, ինծի որ մտիկ կ'էնէս, կարգուիլն ի՛նչ է բանն ինչ է, կը կենտո գարուը, Միտանցի ընճուղ կռտողը պիտի կանչենք որ մեր ընճուղները կռտէ, քեզ ըլ էնոնց հեա կռտել կռտանք որ ալ բոլորաիքը չես հայիր, կ'երթաս հանգիստ կ'ապրիս:

—Մոսէս, էտի լաւ կ'ըլլի, լաւ կ'ըլլի, չորս կողմէն ձայն տուին ու «հա հա» խնդացին:

Մովսէս Ամուռն այս կծու կատակներէն վիրաւորուելով՝ ստատիկ կը բարկանար, ակաւները կը կրճտէր, սակայն լակոնիական պատասխաններ տալէ

զատ ուրիշ բան չէր կրնար ընել, եւ Յակոբ Ամուռն ալ պատասխանեց.

—Ձիմ գիտեր դուն ինչ ձրի ձրի կը խօսիս. ընճուղ կռտողը գայ նը, դուն քեզ կռտել տուր. ես պէտք չունիմ:

—Լաւ, նէննի չէ, օրօր չէ, եա ինտո՞ր էնիք քիզի. տը էկոյ քան զվաղը թէզ չիկայ. էրթըմ Ծ... ենց Արթ Ամուռն աղջիկը քիզի ուզիմ. խորհիմ քի խօսքս պօշը չի ձգեր. դուն թէք տղայ. ըն ըլ մէկ աղջիկ մի ունի. ինք ըլ ծեր է. էսօր վաղը կը մեռնի. ամբողջ մալերը մուլքերը քիզի կը մնայ:

—Հա՛, մալն ինչ պիտի էնիմ, մուլքն ինչ պիտի էնիմ. մէկ որ ես չիմ ուզեր կարգուիլ եթէ կարգուիմ ալ չիկայ տէ էնոր տարած բերած աղջիկը պիտի առնիմ:

Մովսէս Ամուռն ըրած գիտողութիւնը ճիշդ էր. որովհետեւ անգամ մը ուրիշ տղու մը հեա փախեր ու մէկ երկու օր յետոյ ետ եկած էր: Այս ալլեւս գաղտնիք մը չէր. ամբողջ գիւղացիք գիտէին, մեծէն մինչեւ փոքրը: Սակայն այսու ամենայնիւ երբ այդ աղջկան խօսքը կ'ընէին, չեմ գիտեր թէ ի՛նչ նկատումներով Մովսէս Ամուռն կ'զգար ներքին անհուն գոհակալութիւն մը որ իսկոյն կը յայտնուէր գէմքին վրայ: Ասկէ կը հետեւցնէինք թէ երբ աղջիկը ուզէր ու հայրն ալ հաւանութիւն տար, Մովսէս Ամուռն ամենայն սիրով պիտի առնէր:

Օրեր անցան. չարաթներ ու ամիսներ իրարու յաջորդեցին: Մովսէս Ամուռն իր գուլպացու բուրդը մաներ լմնցեր էր ու սկսեր էր հիւսելը. սակայն օր

մը լայն կը շինէր՝ կը քակէր, օր մը նեղ կը շինէր՝ կը քակէր ու բարկութենէն ակռաները կը ճտեղտով հնարողին ու սատանային կը հայհոյէր: Մեր կատակասէր ծերունի Մանուկ Ամուսն օր մը տեսնելով Մովսէս Ամուսին բարկութիւնը՝ հարցուց.

— Մոռէ՛ս, հէրի՛Ֆ, կինէ ի՛նչ է ժանիքդ «մաճառասի» ժանիք ես էրեր. երեսէդ ճանճ մի ընկնի, քառուսն փառչա կ'ըլլի:

— Էխրէր, ի՛նչ պիտի ըլլի, իճատ էնողը վզվզայ. էրկու ամիս ք կը շարշրուիմ՝ ինչը ինչը չորագնի մը պիտի շինիմ. հէղ մը շինեցի՝ լէն եղաւ. ըսի քակեմ երկու իրեք կուլթ պակսեցնիմ՝ խարար կ'ըլլի. քակեցի պակսեցուցի՝ հիմա որ շինեցի խալտելու վրայ էի, հագայ տեսայ օր քս հեղուն ըլ նեղ է եղեր. նորէն քակէ, նորէն շինէ ու մի հէրոստիր, մի ժանգոտիր...

— Մոռէս, պապամ, կ'ըսես հըմը, սատանի գործ է, սատանի. պէլքի լէն շինած օրդ ստօբերդ կը պղտիկնան, ու նեղ շինած օրդ ըլ կը մեծնան. հէջ չե՞ս փորձեր:

— Հը կիտի, Մանուկ Ամուս, դուն ըլ էրած սրտիս վրայ մանեխ կը ցանես. հէջ ըդ պէս բան կ'ըլլի:

— Կ'ըլլի, կ'ըլլի, չորս կողմէն ձայն տունն ներկաները, ու դարձեալ բարձրաձայն խնդուք հո՛հա՛հա՛:

Անգամ մը հակառակ իր սովորութեան՝ Մովսէս Ամուսն շատ ուշ եկաւ ախոռը եւ շատ ու տխուր էր: Այս մասին մէկուն հարցման վրայ յայտնեց որ մայրը իրիկուն գողցուցեր անկողին մտեր է, եւ հիմա

ծանր հիւանդ է ու ինք իր դէմ կը խօսի.

Այսպիսի պարագայ մը, այն ալ Մովսէս Ամուսին մօր ծերունի Մարիամ պաճուն հիւանդութիւնը, չէր հետաքրքրեր մեզ պղտիկներու: Մենք մեր խաղին կը նայէինք, մանաւանդ ես. կը մտածէի թէ ինչպէս ընեմ որ քիչ մը կապար ձեռք ձգեմ ու վէգս ծակելով տնոր մէջ լեցնեմ որ ծանր ըլլայ, սրպէսդ խաղալով շատ ընկոյզ շահիմ. Բայց այս շնչին մետաղը ինծի համար անգին գոհարի մը չափ անմատչելի էր. եւ ես շատ կը նախանձէի այն աղաց, որոնք կապարով լեցուած վէգ ունէին եւ կը դարմանայի թէ ո՛րտեղէն եւ ի՛նչպէս ձեռք են ձգեր այդ սեւ մետաղը:

Սակայն այսու ամենայնիւ յաջորդ իրիկունը երբ եկեղեցիէն ելանք, ականջ դրի Մովսէս Ամուսին մօր մասին եղած խօսակցութեան մը: Կուլայ պաճին ու երեցկին պաճին մէկ երկու քայլի վրայ յառաջ կ'երթային: Կուլն դլխուն լաչակը շտկեց, ճղալը ականջին մօտէն դուրս հանելով աղուէսի ականջի պէս ցցեց, եաջմաղն ուլ քթին վրայէն վար առաւ ու գըրպանէն քթախոտին տուփը հանելով երկու պողուց քթախոտ քաշեց քիթէն վեր. յետոյ հրամցուց երեցկին պաճուն: Այս վերջինը քթախոտը քիթը քաշեց թէ չէ, սկսաւ փռնդտալ՝ «էփթի՛ւ, էփթի՛ւ».— է՛Ֆ, կուլոյ, էս ի՛նչ սէրթ էՖիեայ է. էս ուսկտ՞ց ես առեր:

— Հը կիտի՛, երեցկին, չե՞ս գիտեր, բսաւ Կուլոն, ո՛ւսկաց պիտի առնիմ, էն մեր Պիտոյին թութութունին մայրուքն է: Յետոյ խօսքին նիւթը փոխելով

ըսաւ . գիտե՞ս , իրիցկին անամ , էն մեր Մարիամը ծանր հիւանդ ք : Երէկ Միքայիլ վարժապետը կանչեց եւ որ նարեկը կարգացեր : Էս օրը Տէրտէրը Աւետարանը կարգացեր ու հաղորդ տուեր ք : Խեղճը էս տէրի բունէ կ'ըսէր . « Կսւլ՝ո՛յ , էս տէրի հալս հալ չէ , միշտ հիւանդ իմ . վախիմ թէ մեռնիմ . ալ մեռնիր չիմ հոգար , Մոսէսիս պսակը չիմ տեսներ . մուրազս փորս կը մնայ : » Խեղճին Սուրբ Հոգին տուն էր տուեր . Աստուած գիտէ հըմը , չիմ խորհիր քի փրթի :

Կսւլոյ պաճիին գուշակութիւնը ճիշդ ելաւ : Երկու երեք օր վերջ առաւօտ մը կանուխ « թաք, թաք, թաք » մահուան կոշնակը դարկին : Ամէն կողմէ « ս՛վ է մեռնողը , ս՛վ է մեռնողը » ձայն տուին :

Մարիամ պաճին էր մեռնողը : Դրացիներ հաւաքուեցան մեռեալին տուն , լողացուցին ննջեցեալը , պատանքեցին ու դրին դագաղին մէջ :

« Տէր ողորմեա , տէր ողորմեա . . . »

— Տէրտէրն է , տէրտէրը . ճամբայ բացէք , ձայն տուին բաղմութեան մէջէն :

Քահանան իր համբիշին խոշոր հատիկները վեր փար ընելով կը շարունակէր . « Տէր ողորմեա , տէր ողորմեա , տէր ողորմեա » : Ու մօտենալով դագաղին՝ սկսաւ կարգալ ննջեցեալի յատուկ աղօթքները : Յետոյ չորս մարդ դագաղը իրենց ուսերուն վրայ տռին , երգով ու աղօթքով տարին գերեզմանատուն եւ հոն իջեցուցին ննջեցեալին համար փորուած փոսին մէջ : Տէրտէրը « հող էիր եւ ի հող

դարձիր » աղօթքը երբ կարգաց , իսկոյն չորս կողմէն հող թափուել սկսաւ Մարիամ պաճուն անշնչացած մարմնոյն վրայ : Այն հազարաւոր մանր ու մեծ հողաթուճերուն կարգին աւելցաւ նաեւ Մարիամ պաճուն անշուք հողաթուճին ալ :

Յուդարկաւորներ Մովսէս Ամուսին քով գալով կ'ըսէին . Ս . Հոգւով մխիթարուիս արեւը քեզի : Ու կ'երթային առուն լուացուելու բոս հին սովորութեան մը :

Մովսէս Ամուսն տխուր եւ արցունքը աչքերուն՝ տուն վերադարձաւ : Դրացիներ իրիկունները կ'երթային զայն մխիթարելու եւ կ'ըսէին . — Մոսէս , մի՛ լար . դուն քեզ մխիթարէ . էնպէս բան մի քնոր մարդիկ չեն էրեր , ալ Աստուծոյ կամքն ք կատարուեր . գոհ եղիր որ ծերացաւ ու էնպէս մեռաւ : Տէրը օրէնք է դեր . էն որ կը ծնի՝ պէտք է մեռնի : Մենքըլ ուղինք չուզինք՝ ընոր էտեւէն պիտի էրթանք : Տէրը լուսաւորէ հոգին . լաւ կնիկ էր . բրգոն մը հացը հազար մարդու հետ կ'ուտէր . իրեն ձեռք էրկնցնող աղքատին չէր խնայէր ինչ որ ունէր :

Ու երբ դրացիներ իրենց մխիթարելու երթալը դադրեցուցին , Մովսէս Ամուսն այն առան զգաց որ տանը մէջ միտ մինակ է . ալլեւս վառող թափող , վրան գլուխը լուացող , տաք ու պաղ ընող չկար . չկար նոյնիսկ երախայ մը որ իրմէ բան մը ուզէր կամ խօսք մը փոխանակէր , որպէսզի ինքն ալ մարդու հետ խօսելու մխիթարութիւնն ունենար : Որքան կը փափաքէր որ թանիրին մօտ մինտէրին վրայ նստած մռմռացող կատուն յանկարծ Բաղա-

ամին իշուն պէս լեզու ելնէր ու իրեն հետ խօսէր :
 Խեղճ կատու : Կը կարծէր թէ ամէն առաւօտ Մարի-
 ամ պաճուն վառած տաք թոնիրն է , որուն վրայ
 գացեր նստեր կը մոլտայ . մինչդեռ Մարիամ պաճին
 մեռնելէն յետոյ աշնտեղ ալլեւս անթեղ անթեղ-
 ուած չէր :

Բայց եւ այնպէս ցերեկը շատ թէ քիչ տանելի էր
 Մովսէս Ամուն համար . իսկ երբ կուգար գիշերը ու
 կը մտնէր անկողին , այնպէս կը թուէր թէ փուշերու
 վրայ պառկած ըլլար , որոնք ամէն կողմէն իր մար-
 մինը կը խրուէին ու չէին թողուր որ քնանար . կար-
 ծես ահա տունը կը շարժի եւ վրան պիտի փլչի եւ
 թէ՛ ամէն «քունչ ու պուճախ» է հաղարուսը եօթը
 գլխանի գեւեր կ'եղնեն զինքը ողջ ողջ կ'լլեւու հա-
 մար , կամ տանը շնչին մուկերն իսկ հոկայ տալուծներ
 են դարձեր եւ կ'ուզեն զինքը բզբտել : «Օ՛հ , բոս ինք-
 նիրեն , ըս կեանքը չի քաշուիր» : Յետ աշնու սկսաւ
 լըջօրէն մտածել — ամուսնանա՞մ թէ Ամերիկա եր-
 թամ եւ կամ ի՛նչ ընեմ : Մտածեց , մտածեց ու չկրցաւ
 տեէ եզրակացութեան գալ : Ուստի նստաւ գրեց Ա-
 մերիկայի իր մօրքորորդւոյն հետեւեալ նամակը .

Մեծապատիւ սէր իմ սիրելի մօրքորորդիս
 պարոն Մանուկ աղա ,

Նախ եւ առաջ կուգամ ձեր կենաց որպիսութիւնը
 հարցնելու : Կը յուսամ թէ ողջ եւ առողջ գործդ կը
 շարունակես : Իսկ եթէ դուն բարեհաճիս մեզ հար-
 ցնելու , յայտնի ըլլայ քեզի որ թըլէս մօտ ամիս մը
 առաջ մայրս մեռաւ . ես մնացի մինակ : Հիմա երկու
 մտէն եմ . մէկ մը կ'ըսեմ Ամերիկա գամ , մէկ ալ

կ'ըսեմ՝ կարգը իմ , տանս մէջ մուխ մը հանեմ : Ա-
 սոր համար քեզի գրեցի՝ տեսնամ քուն ի՛նչ կ'ըսես
 նրա չնայէս ընեմ : Ալ շունիմ երկար գրելիք : Բա-
 ցում բարեւներով մնամ մօրքորորդիդ՝

ՄՈՎՍԷՍ

Այս նամակին վրայ ստացաւ հետեւեալ պա-
 տասխանը . —

Սիրելի մօրքորորդիս Մովսէս ,

Նամակդ ստացայ ճիշդ իր ժամանակին , որով կա-
 գայիր նախապէս յայտնելու մօրդ մահը , որուն
 մասին իմ խորին ցաւակցութիւնս կը յայտնեմ՝ ու
 իմ արցունքս ալ քուկնիդ խառնելով կ'ըսեմ՝
 Սուրբ Հոգիով մխիթարուիս . արեւը քեզի . ի՛նչ ը-
 նենք , բոլորս ալ մահկանացու ենք . օր մըն ալ մենք
 պիտի մեռնինք : Իսկ գալով այն հարցիդ մասին որ
 կ'ըսես թէ «երկու մտէն եմ , անգամ մը կ'ըսեմ Ա-
 մերիկա գամ , անգամ մըն ալ կ'ըսեմ՝ կարգը իմ
 տանս մէջ մուխ մը հանեմ» , Մովսէս , քանի որ
 ինձի կը հարցնես , ես կ'ուզեմ որ չգաս . ի՛նչդ կու-
 լայ Ամերիկա : Տուն ունիս , տեղ ունիս , արտեր ու
 պաղչա ունիս . գնա կարգը իր , ընտանիք կազմէ .
 այն ատենը ուզես՝ մուխ մը կը հանես , ուզես՝ եր-
 կու մուխ : Այս է իմ թելադրանքը : Զերմ բարեւ-
 ներով մնամ մօրքորորդիդ՝

ՄՍՆՈՒԿ

Մովսէս Ամուն ողջուելով այս նամակէն՝ վերին
 աստիճանի արաստովոր փոփոխութիւն մ'ունեցաւ :
 Նախ , իր եկեղեցի երթալու ճամբան փոխեց : Առաջ
 Սրբաորդայ կողմէն կ'երթար , իսկ հիմա Քօշային
 կողմէն սկսած էր երթալ , ու յաճախ գող ունի տեղ-

նարկներ կը նետէր. գէպի Ե... Ենց Յարթ Ամուին
դուռը եւ կամ տանիքը, որ իր ճամբուն աջ կողմին
վրայ կ'իյնար: Անոր այս նետած ակնարկները առանց
նպատակի չէին, այլ նայելու համար Յարթ Ամուին
աղջկան Մարիամին, որ իր գործը լմնցած՝ կամ տա-
նիքին վրայ եւ կամ դուռը կանգնած կ'ըլլար:

Թէեւ Մովսէս Ամուն իր ամէկուս բնաւորութեամբ
չառ գգոյշ էր իր նայուածքներուն մէջ որ շըլլայ
թէ ուրիշներէն նշմարուի ու անոնց խօսակցութեան
առարկայ ըլլայ, սակայն այսու ամենայնիւ անոր
այս գողտնի ակնարկները չէին վրիպէր հոն եղող-
ներու հետաքրքիր աչքերէն: Իրիկուն մը երբ ան
ըստ իր սովորութեան Յարթ Ամունեց գրան գիմա-
ցէն անցաւ, քանի մը երիտասարդներ, որ հոն կանգ-
նած էին, սկսան խօսիլ:

— Տեսա՞ք, տղաք, ըսաւ անոնցմէ մէկը, Մոսէսը
ի'նսեխ գողտուկ գողտուկ կը հայէր Յարթ Ամունին
աղջկան Մարիամին. կ'երեւայ սիրահարուերը պի-
տի առնը:

— Հա՛, ըսաւ ուրիշ մը, ա'լ չկա՛յ, ըստ տարած
բերածը պիտի առնը:

— Հէրի՛Ֆ, Մոսէսդ ի'նչ է որ, ըսաւ երրորդ մը,
չօպօին մէկը:

— Ինչու ի'նչը եղեր, ըսաւ երրորդ մը, ասընի
պէս տղայը, տուն տեղ, պաղչա, աղսուր թարւա-
ներ ունի. հալն ու վախտը՝ լաւ. ինքն ըլ գրել-կար-
գալ՝ քիչ մ'ըլ տաճկերէն գիտը. աղսուր ձէն ունի:

— Է՛, ի'նչ պիտի էնիմ, ըսաւ վերջապէս մէջ մտնե-

լով Ֆիշ Ֆիշ Տօնիկը որ մինչեւ այդ տան լուռ էր,
գրել կարդալ գիտը, ձէն ունի, Փախաթ տանան չու-
նի. մարդու մէջ չի կրնար խօսիր. բան մի կ'ըսեն՝
չի կրնար պատասխաներ. ժամ կ'երթայ նը՝ դասին
յետին կը կուտի կանգնի: Բան մի չի կրնար ըսեր,
Հիմա ըգ գրել կարդալն ու ձէնը ուրիշ տղայի մը
ըլլէր նէ՝ ժամը կ'օրկէ՛ր, կ'օրկէր:

Մովսէս Ամուն այդ օրերը շարժանց ժամասէր
էր գարձեր: Առաջ շարաթը երկու կամ երեք անգամ
հաղիւ կ'երթար, այն ալ տաք օրերուն. իսկ հիմա
ձիւն ձմեռ, սառնամանիք, բուք ու բորան չի նայիր.
կ'ուզէ ձիւնը մինչեւ մէջքը թող ըլլար, երբ որ կոչ-
նակին ձայնը լսէր՝ անմիջապէս տաքուկ ախոռ սէ-
գուսին կը ձգէր կ'ելնէր դուռն եւ կ'ուղղուէր դէ-
պի եկեղեցի: Ասոր համար օրին մէկը Մանուկ Ա-
մուն մտնուաւ հետաքրքրու թեամբ հարցուց.

— Մոսէս, ընի չէ ես, ինսեխ առաջ շարաթը ան-
ճըխ էրկու կամ իրեք հեղ ժամ կ'երթայիր, Փախաթ
հիմա ձիւն ու ձմեռ, բուք ու մուք չես հայիր, իրկու
առտու ժամ կ'երթըս: Թէ որ օրը տաննհինգ հեղ ըլ
կոչնակ զարկուի՝ տաննհինգ հեղուն ըլ կ'երթըս:

— Հըկիտի՛, Մանուկ Ամու, հիմա ձմեռը, պօշ
ինք. կ'երթընք. վաղը ամառը գործու տունն ո՛վ
կ'ատըկէ որ ժամ էրթայ, կը պատասխանէր Մով-
սէս Ամուն:

— Հա Մոսէս լըգպէս չէ, հըմը ըգպէս ըլ որ ըլլի,
Փախաթ որ ձէմիգեդ փոխելը ի'նձ ըսելը որ Սըւա-
սըլայ մօտիկ ձէմիգէն թողուցեր ես ու Քօշայի

հեռու ճամփուն կ'երթըս . չէնր կ'երեւայ էն կողմը
հոտ մոտ ես առեր . պիտի կարգուիս ու չորսճռնըւիս :

— Է՛Ֆ , Մանուկ Ամու , տառը տարիր . ալ բան չկայ ,
իմ վրա՞ պիտի խօսիս , ըսաւ Մովսէս Ամուն բար-
կանալով :

— Մոտէ՛ս , մի՛ հէրոտար , ձայն տուին չորս կող-
մէն , մենք ըլ լսեր ենք որ պիտի կարգուիս եղեր :
Դարձեալ բարձրաձայն խնդուք , հա , հա , հա . . .

— Ի՛նչ էնր խեղճ աղան , ըսաւ Սողոմոն Ամուն , դարուն
ամառ չէ որ դաշտ էրթըն նը՝ իրար տեսներն ու որ է
նր սիրահարուած աղջիկը . էսի վաղուքն կայ թա իր-
կուն ախոռ-սէգունէն դուրս չ'ելլըր : Ըն ըլ իրենց
տունը ջահրին առաջը . մինակ իրկուքները ու առ-
տունները դուրս կ'ելլը աղբիւրէն ջուր բերելու . ըս
ըլ ժամ կ'երթայ որ պէլքի իրար տեսներն :

Բացառութիւնները գտնց ընելով , ընդհանրապէս
գիւղացի սիրահարուած եւ նոյնիսկ նշանուած աղ-
ջիկն ու աղան չէին կրնար ազատօրէն իրարու տը-
տայայտուիլ , իրարու հետ նստիլ կայնիլ ու ման գալ
մինչեւ իրենց ամուսնութիւնը . այլապէս նախապա-
շարուած հասարակութեան մ'օտ պարկիշտութեան
եւ առաքինութեան դէմ պիտի համարուէր : Եթէ
մէկը յանդգնէր իր սիրահարին կամ նշանածին հետ
խօսիլ , խիստ կերպով կը յանդիմանուէր ու կը ծեծ-
ուէր ալ : Սուտի գիւղացի աղջիկն ու աղան հեռուէ
հեռու սոսի իրարու նայելով իրարու սիրտ կը կար-
գային ու իրար կը հաւնէին :

Դեկտեմբերի վերջերը պարզ ու ցուրտ օր մըն էր .

երկնքի լուրթ կապոյտին վրայ մի ձեռքի շափ ամպ
ըսեա՛ չկար : Արեգակը վաղուց արդէն ծագած էր եւ
իր փաղփուն ճառագայթները ոսկեճամուկ գորգե-
րու պէս փռած էր երկրի մակերեսը ծածկող ձիւնի
ստուար վերմակին վրայ , սակայն անգոր էր նուա-
ճելու եւ հալեցնելու գայն : Զմեռուայ այդ ցուրտ
օրերուն՝ անծեղը քիւերուն եւ լերկ ծառերու ճիւ-
ղերուն վրայ սաստատելով կը խռնուցնէր : Սա մեր
չարածճի՝ ճնճղուկներն ալ երբեմն իրենց բոյներէն
դուրս գալով քիչ մը արեւ ընկած տաքուկ չարտախ-
ներու մէջ հատիկներ կ'որոնէին , եւ եթէ արդէն այն
տեղերը փռուած ըլլային կլկլլ , կորեկ կամ ծեծած ,
կը գողնային անոնցմէ յաճախ նեղացնելով այնտեղ
հսկող մամիկները : Իսկ միւս հաղարաւոր թռչուն-
ները շատոնց գնացեր էին տաք երկիրներ ձմեռը այն
տեղերը անցկացնելու համար :

Յետ միջօրէին արեւմտեան կողմէն սկսան ամպի
կտորուանքներ դուրս գալ , որոնք հետզհետէ մեծ-
նալով իրար խառնուեցան եւ ծաւալուելով ամբողջ
երկնակամարը ու արեգակը քօղարկեցին երկրաւոր-
ներու աչքերէն : Երբ արեւմտեան կողմէն ամպեր ել-
լեն , եւ եղանակը դարուն կամ ամառ է , գաւառացի
երկրագործը ըստ հին փորձառութեան մը կը հետեւ-
ցնէ թէ անձրեւ կամ կարկուտ պիտի գայ , իսկ եթէ
ձմեռ է՝ ձիւն : Այնպէս ալ կ'ըլլայ ընդհանրապէս :

Այս պահուն Պօղոս Ամուն ախոռը եզները կը
չիէր . խաշաւունը շխշկացնելով արագ արագ
կը պտտցնէր Ասլան եղան վրայ : Ասլանը երբեք

հանգիստ չէր կենար․ անգամ մը աքացի կը նետէր , անգամ մը Փշրտալէն գլուխը ասդին անդին կը շար-
ժէր , անգամ մը ագին կռնակին վրայէն պտոյտ
կուտար զարնելով Պօղոս Ամուին քթին ու դունչին :
Պօղոս Ամուին ալ բարկանալով՝ քանի մը խաշառունի
հարուածներ կուտար խեղճ անասունին ու կ'ըսէր .
« Պատուելու , վրադ կեցտոտ ք , չես ըլ թողուր որ
չփրմ ու իստըկիմ :

Ահա եկեղեցւոյ իրիկուայ կոչնակը կը զարնէ : Բայց
դեռ գոմէշները լողացնելու չեն տարուեր : Ուստի
Պօղոս Ամուին դունչը մօտեցնելով այն ծակին որ
թոնրատունն ու ախոռը իրարմէ զատող պատին մէջ
կը գտնուէր՝ պօռաց իր փոքր եղբօրը . — Պերեոս , Պե-
րեոս , իրկուն ք . կոչնակը զարկեց . էկայ գոմէշները
լողցնելու տար քանի ձիւնն ըլ չէ առեր :

Իսկ Պերեոս Ամուին մինչեւ այդ ատեն իր երկու
ստքերը դրած ջուլհակի հորին մէջի երկու տախտակ-
ներուն վրայ՝ ասպերը վեր ու վար կ'ընէր եւ գոմէշի
եղջիւրէ շինուած սեւ մաքոքը արագ արագ կը նե-
տէր կը բռնէր առէչքի ճերմակ թեւերուն մէջէն ,
միաժամանակ տփանն ալ դէպի զինք կը քաշէր եւ
ստէպ շխշկացնելով կտաւ կը գործէր : Եղբօրը
ձայնը լսելուն պէս « էկայ , էկայ » պատասխանեց , ու
դարձեալ քանի մը անգամ եւս մաքոքը տարաւ բե-
րաւ : Յետոյ գործը դադրեցուց , սալմինն ալ թուլ-
ցուց ու ելաւ մտաւ ախոռը :

Նախ դուրս զրկեց իր եղբօրորդին Վարդանը ըս-
տուգելու համար թէ ուրիշ գոմէշներ կա՞ն դուրսը .

չըլլայ թէ լառանց նախազգուշութեան Պաշոն , տա-
նը տխոյեան գոմէշը , դուրս ելնէ ու դրացի գոմէշ-
ներուն հետ կուռի բռնուի . Երբ Վարդան վերադար-
ձաւ ու « չկայ » ըսաւ , Պերեոս Ամուին լողցնելու չե-
րեփը առաւ , չեչքարը դրաւ անոր մէջ , զարկաւ թե-
ւին տակ , ու աջ ձեռքն ալ մատան բռնած՝ մօտեցաւ
Պաշոյ գոմէշին , ձախ ձեռքովը քակեց անոր գլխին
պախուցը եւ ձգեց մսուրին մէջ . ապա խթանի թե-
թեւ հարուած մը տուաւ Պաշոյին ձախ կողմին . եւ
« տէ՛ Պաշոյ » ձայնեց : Ու դառնալով Վարդանին . —
Վարդան , ես Պաշոն կը տանեմ , ըսաւ , դուն ալ Ա-
րապը (գոմէշ) բեր : Անոնք դեռ հազիւ հասած էին
սառն՝ ձիւնը սկսաւ տեղալ :

Վարդոյ պաճին ալ երբ կոչնակին ձայնը լսեց , իս-
կայն ջահրը վերցուց , տարաւ դրաւ տան մէկ մութ
անկիւնը : Ու գլխուն լաշակը քակեց եւ նորէն կա-
պեց , եաջմաղը քաշեց բերանին վրայ ու ճղալը
դուրս հանեց : Յետոյ իջաւ առաւ իր կոշիկները , թո-
թուեց ու հագաւ , եւ քանի մը հրահանգ տալով իր
հարսին , դուրս ելաւ որ եկեղեցի երթայ , բայց տես-
նելով որ ձիւնը սաստիկ կուգայ , ետ դարձրաւ :

Ասոր համար հարսը հարցուց . — Ինչո՞ւ ետ դար-
ձար , այեա :

— Օղուլ , ի՞նչ էնիմ . ձեռներ թին թին կ'էջնայ . վեր-
նալու հարսը խշիկ է կերեր , խշիկ : (Երբ հարսնիքի
օրը ձիւն գայ , կ'ըսեն՝ հարսը խշիկ է կերեր :)

— Ի՞նչ կ'ըսես , այեա , ո՞ր հարսը :

— Ի՞նչ գիտեմ , օղուլ , դուրսը կ'ըսէին քի Մոսէսը
կը կարգուի :

40624-68



—Մոռէ՛սը: Ի՛նչ կ'ըսը... էտի կարգուիր կ'ըսէին նը
էտնուց կ'ընկնէր, չիմ կարգուիր կ'ըսէր. հիմա ինսեխ
եղաւ որ ըսպէս գողտուկ նշանուեր ու կը կարգւի ըլ:

—Ո՛վ գիտէ աշխըրքի բանը, մըթմըթաց վարդոյ
պաճին, առածը վո՛վ ը, Ծ... Ենց Արուսթին աղջիկը:

—Ի՛նչ ըսաւ ըդ տարած բերածը առաւ:

—Ինչ կրնաս ընել, սրտին ուղածը ան ը, յարեց
վարդոյ պաճին:

Մինչ անոնք կը խօսէին, եկեղեցւոյ ժամերգու-
թիւնը արդէն աւարտած էր:

Մովսէս Ամուսն ու շ երեկոյ միջնաղին քաղաքէն
տուն վերադարձաւ, հետը բերելով քանի մը կտոր
հարսանիքի անհրաժեշտ բաներ, օրինակի համար ի-
րեն՝ առանց փիւսկիւլի գործածուած ֆէս մը եւ լէ-
չէք մը, հարսին ալ՝ շալ մը, գոյգ մը կօշիկ, քանի
մը հատ լէչէք եւ երկու հատ ալ օղակուած քառորդ
ոսկիններ գինգի տեղ հարսին ականջներէն կախելու
համար, եւ ալլն:

Երբ ոտքը դրան սեմէն ներս նետեց, խկոյն ձայն
տու աւ գիւղին համբաւաւոր փեսայ գօվող Միքայէլ
Ամուսն. — Մոռէս, ո՛ր ես, Մոռէս, մենք էկեր ինք
որ քեզ գովինք, դուն ըլ չես էրեւիր: Ու կատակով
իր շուրջիններուն ըսաւ. — Տղաք, թէդ մը Մոռէսը
տարէք «վերի ծովը» սապօնով լաւ մը լողցուցէք:
Գիտեմ որ մայրը մեռնելէն ասդին խեղճ տղան հիչ
լողցած չըլլիր: Պէրպէրն ըլ կանչեցէք որ լաւ թը-
րաչ մի ընը որ չըլլի քի էն սօղը տղկէկ չերեւայ
որ ըն չան աղջիկը չի հաւնի:

—Շատ լաւ ըսիր, Միքայէլ, շատ լաւ ըսիր, չորս
կողմէն ձայն տուն երիտասարդները, Մոռէսը տա-
նիք լողցնինք, թրա, ընինք ու լաւ մը աղկէկցնինք
որ աղջիկը տեսածին պէս խէլքը գլխէն թռի: Եւ
Մովսէս Ամուսն առին տարին:

Միքայէլ Ամուսն քանի մը զուարճասէր երիտա-
սարդներ իր քով կանչելով երկու խումբի բաժնեց
զանոնք «փեսայի գովեստ»ներ երգելու համար:
Մէկ խումբին գլուխը ինք անցաւ: Եւ իր խումբը
համար մը ինչ երգ որ երգէր, միւս խումբն ալ
նոյնը պիտի կրկնէր. եւ այսպէս պիտի շարունա-
կուէր մինչեւ վերջ:

Եւ սկսան երգել.

Փեսան կանչեցէք, փեսան կանչեցէք.

Պարտէզ իջուցէք, խնձոր կերցուցէք:

Մառան մացուցէք, մառան մացուցէք.

Հաւկիթ կերցուցէք, գինի խմցուցէք:

Եկէք, աղապներ, հալաւն հագուցէք,

Փեսան գովեցէք, ասէք շինաւոր:

Նոյն միջոցին կիսամերկ վիճակի մէջ ներս բե-
րին Մովսէս Ամուսն. եւ խումբը շարունակեց.

Դիմաց ել դիմաց, դիմաց ել դիմաց.

Դունն արեւելեան՝ հայրիկ ել՝ դիմաց:

Հայրիկ, դուն հալալ, հայրիկ, դուն հալալ.

Երեսդ եմ խօսեր, դուն բրէ հալալ:

Մայրիկ, դուն հալալ, մայրիկ, դուն հալալ.

Կաթիկդ եմ կերեր, դուն բրէ հալալ:

Եւ սկսաւ հազցնելու արարողութիւնը .

Շապիկ հազցուցէք, շապիկ հազցուցէք,

Ասէք շինաւոր . մանկիկն է ծաղկեր :

Այսպիսի երգերով մէկիկ մէկիկ հազուցին բոլոր
հազուստները : Ապա սկսան շնորհաւորել .

Ասէք շինաւոր, ասէք շինաւոր .

Էս թագաւորին էրնէկ շինաւոր :

Ասէք շինաւոր, ասէք շինաւոր .

Ով Աստուած սիրէք՝ ասէք շինաւոր :

Յետոյ սկսաւ երկրորդ արարողութիւնը .

Էրթանք բերինք զոգ մ'աղաւնի

Որ գայ կանչը՝ ծառը ծաղկի :

Գացէք բերէք սիրուն հայրիկ

Որ գայ տենայ ծառն է ծաղկեր :

Նոյնպիսի երգերով կանչեցին նաեւ մայրիկ, քոյր, եղբայր, եւայլն : Բայց ոչ գացող կար, ոչ եկող : Մովսէս Ամուսն բացի հեռուէ հեռու ազգականներէ ու բարեկամներէ՝ միս մինակ էր աշխարհին մէջ : Իր մինակութիւնը խորապէս զգալով՝ սրտէն խոր հառաչանք մը քաշեց եւ սկսաւ դառնապէս լալ :

Ուստի Միքայէլ Ամուսն առիթէն օգտուելով ըսաւ .
— Զը՛, Մոսէս, ես անցածնուն չըսի՞ քի փեսայա-
թեանդ օրը պիտի լացնիմ . հիմա տեսա՞ր ինսեխ
կուլաս : Ու թաշքինակը հանելով տնոր աչքերը
սրբեց : Յետոյ երկու խումբերը միասին սկսան գովել
երրորդ հառաւածով .

Էս ծառին ծաղիկ պիտէր ծաղկունէ :

Ծաղիկ նշնենուն պիտէր ծաղկունէ :

Դեռ ուրիշ չատ մը ծառերու անուններով երգե-
ցին ու գովեցին : Ոմանք սկսան կատակել .

Ծաղիկ փշերուն պիտէր ծաղկունէ :

Ծաղիկ կաղչնաներուն պիտէր ծաղկունէ :

Յաջորդ առաւօտուն Գիւղին Ս . Կարապետ Եկեղեցւոյ Սեղանին առջեւ երկու ամսլներու պսակա-
դրութեան անշուք հանգէսը տեղի կ'ունենար :
Քաջանան «առեալ զաջն Եւայի տուեալ իձեռն Ա-
դամայ» կարգալէ յետոյ խաշը Մովսէս Ամուսն եր-
կինցնելով ըսաւ . Մինչեւ մահ տէ՞ր ես :

Մովսէս Ամուսն անցեալին մէջ այգքան ջերմե-
ռանդութեամբ չէր համբուրած խաշը սրբան այդ
տանն ինչան «այս» ըսելու :

Գիւղին հարսանիքի հանգէս մը սովորաբար չքեղ
կ'ըլլար եւ կը տեւէր շորս օր : Բշ . առաւօտ հար-
սանիքի տիրոջ կողմէ հրաւիրակ մը փողի եւ թըմ-
բուկի առաջնորդութեամբ գիւղին տունները կը
պտտի եւ ամէն տան տիրոջ խնձոր մը հրամցնելով
հարսնիքի կը հրաւիրէ կէսօրէ ետք հրաւիրեալները
կը հաւաքուին հարսնիքի տուն եւ կ'սկսին ուրա-
խութիւն ընել : Յետոյ եփուած ոշխար մը եւ երկու
սափոր գինի տանելով «հարսնառու» կ'երթան : Հար-
սին ծնողաց կողմէ մատնաւոր հրաւերի մը վրայ
հետեւին կը տանեն նաեւ փեսան, որուն կ'ընկե-
րանայ կնքահայրը, տնոր սուրին երախակալին կա-
պուած թաշքինակին մէկ ծայրը բռնած : Երբ կը
հասնին հարսնցունին տուն, հոն ալ ուրախութիւն
կը կատարեն . յետոյ հարսը կը հինայեն ու վերստին
կը գառնան փեսին տուն : Այնտեղ ուրախութիւնը
կը շարունակեն եւ ծիծաղաշարժ կատակաբա-
նութիւն մը կը ներկայացնեն : «Փեսա-մանկտիքը»

փեսան կը գովեն : Յետոյ փեսի « ծաղկիլը » խորհրդանշող արուեստական ծառ մը կը շինեն , պտուղներով ու բամբակի պտարոյղներով կը զարդարեն եւ գազաթէն կը կախեն ձմեռուան սեխ մը : Մէկը շարունակ այդ ծառը կը խաղցնէ փողին ու թմբուկին առջեւ :

Այդ գիշերը նախապէս մորթուած եղբ կ'եփեն եւ սկիորները զտակէ ետք միտը կը մանրեն ու կը խառնեն հերիտային հետ : Ուրիշ կաթնայի մը մէջ ալ կ'եփեն մատաղը որ անպատճառ այդ տարուան ծնած գառը պիտի ըլլայ :

Երեքշաբթի առաւօտ պատարագով ու մեծ շուքով կը կատարուի պսակադրութեան հանդէպը : Յետոյ հարսն ու փեսան ձիերու վրայ նստեցնելով գիւղին բոլորաիքը կը պատցնեն . տեղ տեղ անոնց առջեւ սեղան կը հանեն . իսկ տանտիրոջ գրան առջեւ շաքար ու չամիչ կը ցանեն անոնց վրայ :

Միւս օր , չորեքշաբթի , խաչ կը լուան . խնճոյքը կը շարունակեն . եւ իրիկուան փեսան կ'երաժօր տուն կը տանեն : Յաջորդ օր , հինգշաբթի , պատրաստուած խաչին չուրջ սերտութիւն կը կատարեն եւ երեկոյեան կ'երթան փեսան տուն կը բերեն :

Իսկ Մովսէս Ամսին հարսնիքը զուրկ էր այս շաքէն . « փեսայի գովեստ » էն զատ միւս բոլորը գրեթէ կը բացակայէր . եւ Յ—Ա ժամուան մէջ ամէն ինչ լրացաւ վերջացաւ :



ՍԻՐՈՅ ՏԱՂԵՐ

Որպէս լուսին , որպէս արեւ
Եկուր ծագէ գլխուս վերեւ .
Քեզի նայիմ զսարթանամ ,
Վիշտ ու ցաւե'րբս մոռանամ :

Գարուն մըն ես տարին բոլոր .
Սրտիս մէջ ես գուն ամէն օր .
Գոհար մըն ես շատ թանկագին .
Մէկ հատիկ ես մէջ աշխարհին :

Ձեռքդ բռնած մի փունջ ծաղիկ ,
Դուն ծաղիկէն ալ գեղեցիկ ,
Բարեւ տուիր ու խնդացիր ,
Սիրաւս քեզի գերի տարիր :

Որով եղաւ կեանքս դաժան ,
Ով գեղսհիւք իմ անըման :
Արած սիրոյ քո նեկտարէն՝
Քունը գնաց իմ աչքերէն :

Ողջ գիշերներ մինչեւ իջոյս
Կուլամ , կ'սղբամ խեղակորոյս
Կիցիչ ասթին եւ թէ ցրտուն ,
Սիրոյ հուրէն քո տաշտուն :

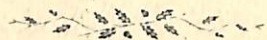
փետան կը գովեն : Յետոյ փետի « ծաղկիւլը » խորհրդանշող արուեստական ծառ մ'ը կը շինեն , պատուհաներով ու բամպակի պատրոյգներով կը զարդարեն եւ գազաթէն կը կախեն ձմեռուան սեխ մ'ը : Մէկը շարունակ այդ ծառը կը խաղցնէ փողին ու թմբուկին առջեւ :

Այդ գիշերը նախապէս մ'որհուած եղը կ'եփեն եւ սոկորները զատելէ ետք մ'իւր կը մանրեն ու կը խառնեն հերիսային հետ : Ուրիշ կաթնայի մը մէջ ալ կ'եփեն մատաղը որ անպատճառ այդ արուսն ծնած գառը պիտի բլլայ :

Երեքշաբթի առաւօտ պատարագով ու մեծ շուքով կը կատարուի պատկազ բուժեան հանդէսը : Յետոյ հարսն ու փետան ձիերու վրայ նստեցնելով գիւղին բոլորովին կը պատցնեն . տեղ տեղ անոնց առջեւ սեղան կը հանեն . իսկ տանտիրոջ գրան առջեւ շաքար ու չամիչ կը ցանեն անոնց վրայ :

Միւս օր , չորեքշաբթի , խաչ կը լուսն . խնճոյքը կը շարունակեն . եւ իրիկուան փետան կնքահօր տուն կը տանեն : Յաջորդ օր , հինգշաբթի , պատրաստուած խաչին շուրջ ուրախութիւն կը կատարեն եւ երեկոյեան կ'երթան փետան տուն կը բերեն :

Իսկ Մովսէս Ամուին հարսնիքը զտրկէր այս շուքէն . « փետայի գովեառ » էն զատ մ'իւս բոլորը գրեթէ կը բացակայէր . եւ Յ—Ա ժամուան մէջ ամէն ինչ լրացաւ վերջացաւ :



ՍԻՐՈՅ ՏՈՂԵՐ

Որպէս լուսին , որպէս արեւ
Եկուր ծագէ գլխուս վերեւ .
Քեզի նայիմ՝ զուարթանամ ,
Վիշա ու ցաւե'րբս մոռանամ :

Գարուն մըն ես տարին բոլոր .
Սրտիս մէջ ես դուն ամէն օր .
Գոհար մըն ես շատ թանկագին .
Մէկ հատիկ ես մէջ աշխարհին :

Ձեռքըդ բռնած մի փունջ ծաղիկ ,
Դուն ծաղիկէն ալ գեղեցիկ ,
Բարեւ տուիր ու խնդացիր ,
Սիրաբոյ քեզի գերի տարիր :

Որով եղաւ կեանքս դաժան ,
Ով գեղուհիդ իմ աննման :
Արրած սիրոյ քո նեկտարէն՝
Քունը գնաց իմ աչքերէն :

Ողջ գիշերներ մ'ինչեւ իւրյս
Կուլամ , կ'ողբամ խեղակորոյս
Կիզիչ աթիւն եւ թէ ցրտուն ,
Սիրոյ հուրէն քո տաշտուն :

Կը կանգնիմ՝ դէմ՝ պատուհանիդ ,
Կ'ուզեմ՝ նայիլ շքնաղ դէմքիդ
Եւ ուսերուդ փարթամ , վայել
Ու վարսերուդ նուրբ , սսկեթեւ :

Իմ պաշտելիս , իմ նազելիս ,
Սիրամարգը իմ պարտէզիս ,
Սիրոյս մնաս թէ անտարբեր ,
Լաւ է տաս ինձ թոյն մահարեր :

Ինչ ընեմ կեանքն , առանց քեզի ,
Փառքն ու պատիւը աշխարհի :
Երբ որ մեռնիմ ու չքանամ ,
Սա աշխարհէն անհետանամ ,

Ուր չը տեսայ սերախ մի օր ,
Տխուր անցաւ կեանքըս բոլոր ,
Գոնէ քար մը դիր իմ վրայ .
Սէրըս գըրէ անոր վրայ :

Ըլլայ քեզմէ այդ յիշատակ
Գերեզմանիս անփառունակ :
Բաղձանքըս այս իմ հուսկ վերջին
Անտես մ'առնեք , սիրուհիդ իմ :

ՎՐԻՊԱԿ

Էջ	Տող	Սխալ	Ուղիղ
1	5	ճառաստան մը ,	ճառաստան մը եւ քանի մը արտեր ,
12	24	երրորդ մը ,	չորրորդ մը ,
13	27	ի'նձ	ի'նչ
17	28	Մոտէսը կը կար- գըւի :	Տէփոյենց Մոտէսը կը կարգըւի :

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ

Այեա , մայրիկ
Անճըխ , հազիւ
Ատրկիլ , ժամանակ ու-
նենալ
Բունէ , օրն իրուն
Եաշմաղ , լաշակին այն
մասը որ կը ծածկէ
քիթը եւ բերանը
Զպուն , պարեգօտ
Էսիր , դար , ժամանակ
Էանուց , երկնքէն
Թէտէրուք , պատրաստ-
տութիւն
Ժանիք , բարկացոտի մը
դէմքը (փոխ դործ .)
Ինսեխ , ինչպէս
Խալիպ զենեկ , կաղա-
պարեկ
Խարար , յարմար
Խշիկ , տապկուած սոխ
Կռտեկ , մալեկ
Հէրստիլ , բարկանալ

Հըկիտի՛ , (դժգոհութ .
յայտնող ձայնարկութ .)
Ծանծղդեկ , աւելորդ
խօսքեր ընել
Ճըղալ , փաթթուած լա-
շակին այն ծայրը , որ
ականջին քովէն դուրս
ցցուած կ'ըլլայ
Մ'աճառոս , հէրիսա ե-
փող (փոխ դործ .)
Պռկներ , չրթներ
Սալմին , հորուն այն
փայտը , որուն վրայ կը
փաթթուի կտուր
Սըւասըլ , աղբիւրի մը
անուն
Վզվզալ , վայել
Վերի ծով , առատ ջուրի
աղբիւր մըն է
Քունչ ու պուճախ , տան
մէջ այլեւայլ անկիւններ
Քօշա , գիւղին մէջ հրա-
պարակի մ' անուն



8013

2013



հւյ

ԳԻՆ 25 ՍԷՆԹ